

50 LAT PRACY PROFESORA JANA RADOMSKIEGO

Minęło 50 lat pracy prof. Jana Radomskiego — emerytowanego profesora nadzwyczajnego Akademii Rolniczej w Szczecinie, wybitnego pedagoga botanika, autora podręczników szkolnych i akademickich, florysty i fitosocjologa. Rozmiłowany w przyrodzie naszego kraju a równocześnie oddany całym sercem młodzieży jest prof. J. Radomski od pierwszych lat pracy, po dzień dzisiejszy, niestrudzonym pionierem w dziedzinie unowocześniania metod kształcenia i pobudzania zainteresowań przyrodniczych. Pracuje z niewyczerpaną pasją, całkowitym zaangażowaniem i samozaparciem, czym nie tylko zyskuje sobie szacunek wychowanków ale stanowi dla nich przykład i wzór pracowitości oraz rzetelności, zachęcający do naśladowania.

Po ukończeniu studiów przyrodniczych na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, rozpoczął w 1923 roku pracę w szkolnictwie średnim jako nauczyciel bio-

logii w Gimnazjum w Nisku. Tu z powodzeniem wprowadzał laboratoryjne metody nauczania w miejsce powszechnie stosowanych tradycyjnych metod werbalnych, włączając się w ten sposób do nielicznej w owym czasie czołówki nowoczesnych nauczycieli przyrodoznawstwa. Równocześnie podjął badania florystyczne w Puszczy Sandomierskiej pod kierunkiem prof. S. Krzemieniewskiego, skąd zgromadził bogate zbiory zielnikowe, zdeponowane w Uniwersytecie Lwowskim. Z tego okresu pochodzą doniesienia florystyczne publikowane w Kosmosie, Roczniku Fizjograficznym PAU i roczniku Ochrony Przyrody w latach 1925—30. W tym też czasie otrzymał tytuł współpracownika Komisji Fizjograficznej PAU, przez którą był subsydiowany.

Dobra znajomość najbliższych okolic Niska pozwalała wytypować w terenie ciekawe obiekty wycieczkowe, gdzie na częstych zajęciach profesor wdrażał swoich uczniów do bezpośredniego kontaktu z przyrodą, uczył ich sztuki obserwacji i wnioskowania, rozbudzał zainteresowania i zamiłowania.

Jako wyróżniający się nauczyciel i dobry organizator został prof. J. Radomski powołany w 1930 r. na kierownika Ośrodka Metodycznego Biologii Kuratorium Okręgu Szkolnego w Brześciu n/Bugiem. Organizuje w tym czasie kilkadziesiąt pracowni biologicznych, szkoli setki nauczycieli biologii na kursach metodycznych, pisze wiele artykułów z metodyki nauczania biologii, pracuje nad przebudową i unowocześnianiem programów szkolnych, jako członek komisji programowych.

Także w latach powojennych, pracując już na innych stanowiskach prof. J. Radomski utrzymywał ścisły kontakt i współpracował społecznie z Ośrodkiem Metodycznym Biologii Kuratorium Wrocławskiego i Szczecińskiego.

W latach trzydziestych podjął prof. J. Radomski pracę nad podręcznikami, która do dzisiaj stanowi jeden z głównych nurtów jego działalności. Opracowuje wspólnie z T. Mulem, „Botanikę dla II kl. Gimnazjum” według nowych koncepcji metodycznych, bliskich dzisiejszemu nauczaniu problemowemu; podręcznik wydany w 1934 r. miał trzy kolejne wydania do czasu wojny, a w okresie okupacji — dwa wydania na emigracji w Jerozolimie 1942 i w Bari (Italia) 1945. Następne podręczniki to „Nauka o człowieku i higiena” dla kl. VII, 1935 r., wspólnie z T. Mulem i S. Tołpą — wznowiony po wojnie (7 wydań), „Nauka o człowieku dla Gimnazjum” 1936 r., wspólnie z S. Tołpą (2 wydania), „Botanika dla liceów przyrodniczych”, 1939 r., wspólnie z S. Tołpą. Wybuch wojny przeszkodził w wydaniu podręcznika „Biologia ogólna dla liceum” zespołu autorskiego A. Wodziczko, K. Simm, J. Radomski, S. Tołpa.

Okres okupacji stanowi specjalny rozdział w działalności prof. J. Radomskiego, oddanego w tym czasie całkowicie pracy konspiracyjnej w tajnym nauczaniu. Wyszędzony już w 1939 r. z Ostrołęki, gdzie na parę lat przed wojną został dyrektorem Gimnazjum i Liceum, organizuje tajną szkołę pod kryptonimem „Golesin” na terenie pow. Ostrów Mazowiecka. Szkoła ta skupiła byłych uczniów ostrołęckich oraz znaczną część nauczycieli, którzy znaleźli się tutaj w wyniku wysiedlenia. Była to szkoła zupełnie szczególna, rozrzucona w dziesięciu wsiach w promieniu 20 km wokół wsi Jarnuty. Systemem kompletów kształciła się znaczna grupa młodzieży, wśród nich dzieci wiejskie, które przed wojną nie mogły podjąć nauki w szkole średniej

ze względu na trudne warunki materialne. Przyrodników zapewne zainteresuje, że mimo nędzy i ogromnego prymitywu zajęcia z biologii były prowadzone laboratoryjnie. Uczniowie wykonywali proste doświadczenia, hodowle, sekcje zwierząt, obserwacje mikroskopowe. Mieli też do dyspozycji sporą bibliotekę przyrodniczą, bodaj jedyną własność jaką prof. Radomski zdołał uratować w czasie wysiedlenia. Ogromne było także oddziaływanie wychowawcze — szkoła ta rozbudzała głęboki patriotyzm, uczyła pracowitości, poczucia obowiązku i odpowiedzialności, Prof. J. Rademski działał równocześnie jako inspektor tajnego nauczania w pow. Ostrołęka i Ostrów Mazowiecka z ramienia tajnych władz w Warszawie a w ostatnim okresie okupacji jako Przewodniczący Pow. Komisji Oświaty — Ostrów Mazowiecka. Za działalność tę został odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej, zaś serdeczna więź z uczniami czasów okupacji trwa do dzisiaj.

Po wojnie pierwsze lata poświęcił pracy w szkolnictwie średnim na Ziemiach Zachodnich, gdzie jako dyrektor zorganizował i prowadził Gimnazjum i Liceum w Kamiennej Górze. Były to trudne lata dużych wysiłków organizacyjnych w zniszczonym kraju, gdy wszystko trzeba było tworzyć od podstaw.

Niemal równocześnie rozpoczął penetracje przyrodnicze na Ziemi Kamieniogórskiej, dla wytypowania terenów wycieczkowych oraz pod kątem ochrony przyrody — zgłosił cały szereg propozycji obiektów godnych ochrony prawnej. Współpracował także z komisją nazewnictwa WIG.

Nadal pracuje także nad podręcznikami. Wydaje wspólnie z S. Tołpą „Botanikę i życie organizmów w zespołach” dla szkół średnich 1947 r. oraz „Botanikę dla kl. IX”, 1950 r., która uzyskała 17 wydań (ostatnie 1968 r.), ciągle doskonalonych i dostosowywanych do zmieniającego się programu.

W 1948 r. prof. J. Radomski rozpoczął pracę w szkolnictwie wyższym, jako adiunkt Katedry Systematyki i Morfologii Roślin Uniwersytetu Wrocławskiego, której kierownikiem w tym czasie był prof. St. Kulczyński. Zgodnie ze swoimi dotychczasowymi zainteresowaniami wprowadza duże innowacje w procesie dydaktycznym, zwłaszcza w zakresie ćwiczeń z systematyki roślin niższych dla studentów Wydziału Nauk Przyrodniczych. Doskonalenie procesu dydaktycznego w uczelni akademickiej będzie odtąd ważną i owocną dziedziną jego działalności.

W tym czasie wykłada także botanikę w Studium Nauczycielskim we Wrocławiu, a następnie przez parę lat w Szczecinie prowadzi zajęcia z nauczycielami studiującymi zaocznie.

Z chwilą powołania do życia Wyższej Szkoły Rolniczej w Szczecinie przenosi się do tej uczelni jako organizator i kierownik Rolniczych Studiów Zaocznych, a równocześnie docent (od 1957 r.) w Katedrze Botaniki, później profesor nadzwyczajny (od 1966 r.).

W tym czasie kończy szeroko zakrojone badania drzewostanów morwy w Polsce dla Instytutu Jedwabiu Naturalnego w Milanówku. Wydaje dużą monografię naukową „Charakterystyka botaniczna morwy w Polsce” w dwu częściach: cz. I „Badania nad odmianowością morwy w Polsce”, cz. II „Drzewostan nasienny morwy w Polsce”. Wyd. Szcz. Tow. Nauk. 1960, T. III. Monografia stanowi podstawę naukową do prac hodowlanych IJN nad wprowadzeniem krajowych szlachetnych odmian

Fot. 1. Profesor Jan Radomski przy pracy terenowej w delcie Odry

morwy przemysłowej. Duże zbiory zielnikowe morwy z całego kraju, opracowane odmianowo zostały zdeponowane w Katedrze Botaniki AR w Szczecinie.

Podjekuje także badania florystyczne i fitysocjologiczne na Pomorzu Szczecińskim. Opracowuje między innymi roślinność w dolinie Odry w dolnym jej biegu: „Olesy i łęgi Międzyodrza Szczecińskiego” Zesz. Nauk. WSR w Szczecinie 1962, z. 9, „Oles leszczynowy na wyspach ujściowego odcinka Odry” tamże 1968, z. 28, „Roślinność otwartych zbiorowisk na zachodniej krawędzi doliny dolnej Odry” tamże 1964 nr 17, „Charakterystyka muraw kserotermicznych na zach. krawędzi doliny dolnej Odry” tamże 1965 nr 19.

Prowadzi również badania na potrzeby gospodarki narodowej — dokumentacje geobotaniczne torfowisk różnych rejonów Pomorza Zachodniego dla Ministerstwa Rolnictwa (kilkanaście opracowań w latach 1960—1969).

W zakresie metodyki nauczania prof. J. Radomski koncentruje się głównie na nauczaniu botaniki w nowoutworzonym, krystalizującym się systemie kształcenia zaocznego. Opracowuje, wdraża w życie i udoskonala coraz to nowe formy i metody pomocy i kierowania samokształceniem studentów. Publikuje szereg artykułów na ten temat w wydawnictwach Ośrodka Metodycznego Studiów Rolniczych w Warszawie. Jako kierownik Studiów Zaocznych zajmuje się też metodyką i organizacją tych studiów w szerszym aspekcie. Jest aktywnym i pełnym inicjatywy członkiem Resortowej Komisji Min. Szkolnictwa Wyższego do spraw Studiów Zaocznych i członkiem Rady Ośrodka Metod. Studiów dla Pracujących WSR, bierze udział w pracach komisji programowych, gdzie prezentuje projekty programów nauczania botaniki na Rolniczych Studiach Zaocznych. Studia Zaoczne WSR w Szczecinie

wyróżniają się dobrą organizacją pracy studentów i sprawną działalnością Uczelni, wysokim poziomem dydaktycznym i dobrymi wynikami; stanowią w wielu sprawach wzorzec dla innych uczelni.

Za najważniejszą jednak działalność prof. J. Radomskiego należy uznać pracę nad podręcznikami botaniki dla studentów studiów zaocznych. Pierwszy skrypt „Botanika dla Wydziału Rolniczego WSR” opracowany wspólnie z S. Tołpą, wydany w trzech tomach przez PWN w 1953 r. (3 wydania) stanowił punkt wyjścia dla serii kolejnych podręczników doskonalonych pod względem metodycznym i programowym. Były to „Botanika dla studentów WSR” t. I, II 1957 (5 wydań) i „Botanika dla Studiów Zaocznych WSR” 1969 (4 wydania) oraz „Botanika dla Wydziału Zootechnicznego” t. I i II 1955 — wszystko wspólnie z S. Tołpą, a następnie „Botanika dla Zootechników” 1968 z S. Tołpą i W. Czerwińskim (2 wydania).

Prof. J. Radomski jest ponadto współautorem zespołowego wydania dużego podręcznika „Botaniki dla WSR” PWN 1966 pod red. K. Steckiego. Jest też autorem rozdziałów w „Przewodnikach metodycznych dla studentów” wydawanych w formie skryptów przez AR w Szczecinie (1970—75).

Obecnie ukazał się na półkach księgarskich podręcznik eksperymentalny, opracowany wspólnie z J. Jasnorską według nowej koncepcji, odmiennie pod względem metodycznym i edytorskim, dostosowany do potrzeb wykształcenia rolniczego — „Botanika — podręcznik do samokształcenia dla Studiów Zaocznych Akademii Rolniczych” PWN 1975.

Nie jest to jeszcze wszystko, jeśli chodzi o podręczniki, gdyż prof. J. Radomski opracował również podręcznik „Botaniki dla Techników Rolniczych” PWRiL 1956, z S. Tołpą.

Zaangażowanie prof. J. Radomskiego w sprawy kształcenia rolników na wszystkich poziomach wyraża się też jego aktywnym uczestnictwem w pracach Woj. Rady Przysposobienia Rolniczego w Szczecinie. Jako wiceprzewodniczący Rady przez kilkanaście lat zajmuje się usprawnianiem metod kształcenia i samokształcenia w zespołach PR, patronuje olimpiadom rolniczym i wystawom.

Od kilku lat (1972—1975) włączył się prof. J. Radomski do współpracy w Telewizyjnym Technikum Rolniczym, które jest zupełnie nową szkołą zaoczną, wykorzystującą najbardziej nowoczesne środki audiowizualne. Jako konsultant lekcji telewizyjnych z botaniki i zoologii jest rzecznikiem racjonalnego łączenia możliwości technicznych TV z inspirującym oddziaływaniem nauczyciela telewizyjnego i nauczycieli szkolnych. Warto podkreślić, że te właśnie programy telewizyjne uzyskały najwyższą ocenę w opinii pedagogów i uczniów.

Duży dorobek prof. J. Radomskiego i wielka wartość społeczna jego ponad 50-letniej pracy są wynikiem ogromnej pracowitości, głębokiego patriotyzmu, bogatej wiedzy i umiłowania swojego zawodu nauczycielskiego. Prof. J. Radomski przyczynił się do wychowania i wykształcenia przyrodniczego tysięcy swoich uczniów i studentów, a poprzez podręczniki i inne formy działania — wielu pokoleń młodzieży polskiej.

Eugeniusz Ćwikliński, Stefan Markowski